

Nr 20.

Av herr **Trygger m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till ändrade bestämmelser om kommunal rösträtt m. m.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 31 mars 1862 m. m., få vi härmed avgiva följande motion.

Den förändring av grunderna för den kommunala beslutanderätten, som av Kungl. Maj:t föreslås, överensstämmer i sin allmänna princip med den för sistlidne riksdag framlagda propositionen i samma ämne så till vida, att förslaget stadgar lika rösträtt för kommunens medlemmar under förutsättning av kommunal skattskyldighet.

Ehuru vi visserligen ej förneka, att den nuvarande rösträttsordningen kan äga vissa brister, ha vi dock hittills ej kunnat ansluta oss till en så beskaffad tillämpning av personlighetsprincipen, att vid utövändet av den å betydande områden av ingen över- eller sidoordnad myndighet kontrollerade kommunala självstyrelsen flertalet i och för sig skulle äga ett avgörande inflytande.

Vi ha ej blivit övertygade därom, att de farhågor äro ogrundade, som i en oförmedlad överflyttning — särskilt inom större samhällen — av den kommunala makten till samhällsgrupper, hos vilka insikt och erfarenhet i ekonomiska angelägenheter icke i erforderlig omfattning torde vara att förvänta, se allvarliga vådor för en god kommunalförvaltning.

Med känsla för de krav på samverkan och samförstånd, som den närvarande tiden i särskild grad ställer på fosterlandets alla medborgare, ha vi likväl, i hopp om anslutning från meningsfränder i landet, funnit oss böra trots alla betänkligheter godkänna principen av lika kommunal rösträtt.

Då vi förklara oss beredda att biträda grundtanken i föreliggande förslag, nödgas vi dock framställa vissa erinringar emot detsammans utformning i särskilda avseenden.

Rösträtten begränsas till fysisk person, och från densamma uteslutas alltså bolag ävensom dödsbo. Ehuru väl vi förmena, att grunden till den kommunala rösträttens avhängighet av skattskyldighet bör leda till bolags bibehållande vid nuvarande rätt, äro vi benägna att låta denna skiljaktiga mening falla.

Beträffande dödsbo må erinras, att den vid sistlidna riksdag framlagda propositionen tillerkände rösträtt åt dödsbo, däri myndig delägare finnes. Denna ståndpunkt anse vi vara principiellt riktig. Det inträffar, att arvinges eller efterlevande makes skatteplikt formellt måste anknytas till en beskattning av dödsboet. För dylika fall skulle den personliga rösträtten förloras enligt föreliggande förslag, ehuru betingelser för rösträtt i verkligheten vore för handen. Vi påyrka därför, att rösträtt för dödsbo stadgas på sätt i berörda proposition upptagits.

I samband med antagandet av den lika rösträtten måste, enligt vår uppfattning, vidtagas vissa jämkningar, som må vara ägnade att i någon mån motverka det allt för stora inflytande, som efter den graderade skalans upphävande skulle tillfalla de yngre årsklasserna av röstägande. I sådant avseende påyrka vi rösträttsålderns höjande sålunda, att rösträtten skulle — liksom för politisk rösträtt — inträda året näst efter fyllda 24 år. Vi emotse den invändningen, att beskärningen av nu gällande rösträtt skulle strida emot de demokratiska grundsatser, som reformen avser att främja. Vi kunna emellertid ej medgiva, att den privaträttsliga myndighetsålderns sammanfallande med den aktiva medborgarrättens i och för sig är given. Då den politiska rösträtten funnits böra anknytas vid 24-årsåldern, torde redan häri ligga ett stöd för enahanda begränsning för utövande av kommunal rösträtt. Den omdömesmognad, kunskap och erfarenhet, som i regel ej lära vara att påräkna hos 21-åringen, äro nödiga vid bedömandet av kommunens angelägenheter ej mindre än av statens. Att en så beskaffad åldersgräns ej kan anses oförenlig med demokratisk ordning synes bestyrkt därav, att såväl Danmarks som Norges mycket radikala kommunalförfattningar stadga en åldersgräns av 25 år.

I en betydelsefull punkt skiljer sig föreliggande förslag från den ståndpunkt, som regeringen tidigare intagit, i det villkor av skattebetalningsplikt uteslutits.

I det vid propositionen fogade yttrandet av statsministern finner sig statsministern böra vitsorda det berättigade i den »åskådningen, att den, som vill utöva sina medborgerliga rättigheter, också bör fullgöra sina skyldigheter, samt att bestämmelsen betraktas såsom en ordentlighets-

kvalifikation, vilken staten har rättighet att kräva. Statsministern tror sig emellertid kunna komma ifrån denna goda och välgrundade ståndpunkt genom följande slutledning. Verkställda undersökningar hade, enligt hans mening, ådagalagt omöjligheten att genomföra en avsedd lindring i det politiska utskyldsstrecket, varigenom den oförvållade oförmågan skulle befrias från påföljd av rösträttens förlust. Utskyldsstreckets värde åter ur skatteindrivningssynpunkt ansåges kunna göras överflödigt genom ett nytt indrivningsförfarande. Härmed voro tillräckliga skäl angivna för upphävande av utskyldsstrecket vid politisk rösträtt. Men riksdagen hade genom skrivelse år 1917 upptagit grundsatsen, att ifråga om diskvalifikationerna för rösträtt på grund av utebliven skattebetalning en motsvarighet borde finnas mellan den politiska och kommunala rösträtten. Det tillärnade upphävandet av skattestrecket vid politisk rösträtt borde alltså motsvaras av enahanda åtgärd i fråga om kommunal rösträtt.

Emot en så beskaffad slutledning framställa vi följande erinringar.

Då vi med statsministern äro ense därom, att utövanDET av medborgarrätt förutsätter fullgörande av åliggande medborgarplikt, kunna vi för rubbandet av denna hörnsten i rättsstatens grund ej finna ett försvar uti svårigheten att undanröja en hårdhet, som vid grundsatsens tillämpning kan i särskilda undantagsfall föreligga; och detta desto mindre som det till bestyrkande av antydda svårighet åberopade utredningsresultatet ej ens blivit för granskning tillgängligt.

I avseende å värdet av det föreslagna särskilda indrivningsförfarandet inskränka vi oss till den anmärkningen, att detsamma synes oss ligga utom området för ifrågavarande spörsmål, enär den biverkan, som utskyldsstrecket ur skatteindrivningssynpunkt må äga, ej för rösträtten är av avgörande betydelse.

Då vi alltså ej finna motiveringen för det politiska utskyldsstreckets eftergivande kunna godtagas, förlorar tillämpningen därav å det kommunala utskyldsstrecket redan av detta skäl för oss sin giltighet. Men därutöver vilja vi framhålla, att den påstådda samhörigheten emellan dessa särskilda diskvalifikationsbestämmelser ej synes oss vara ådagalagd. Statsministern har själv ej kunnat undgå att erkänna den avgörande åtskillnad, som förefinnes emellan å ena sidan den politiska rösträttens oavhängighet av skatteplikt samt å andra sidan den kommunala rösträttens beroende av skattskyldighet till kommunen. Denna grundväsentliga olikhet söker man nu komma ifrån genom åberopande av den ståndpunkt riksdagen förmenas ha intagit i sin ovan berörda skrivelse av år 1917. Men riksdagen utgick — såsom ock riktigt anmärkts av statsministern — från förutsättningen av det politiska utskyldsstreckets

bibehållande och syftade till en likartad anordning av de båda utskylds-strecken. Det var ett — delvis på rent praktiska skäl stött — önskemål att vinna motsvarighet i den tekniska utformningen av två till syftet närbesläktade, men på skilda rättsområden verkande stadganden, som föranledde riksdagens framställning. Men en likställighet av rättsgrunden för de särskilda rösträttsstrecken blev i riksdagsskrivelsen ej ifrågasatt. Den av riksdagen förordade likformigheten i de båda streckens anordning kan alltså icke åberopas till stöd för den mening, att det enas avskaffande såsom konsekvens borde föranleda det andras fall.

I vår uppfattning om tillbörligheten av skattebetalningens inflytande på rösträtt veta vi oss företräda en allmän åskådning hos de medborgare, som högern närmast representerar, och vi tro oss äga grund till det antagandet, att regeringens ännu vid sistlidne riksdag därmed överensstämmande ståndpunkt närmare sammanfaller med en utbredd mening uti landet jämväl utanför kretsen av våra meningsvänner än statsministerns nu uttalade åsikt, att den »jämkning», som skulle ske genom utskyldsstreckets upphävande, »närmast utgör en utformning av den princip», som det liberala partiet godkänt genom förordande av streckens revision.

En dylik revision, syftande till utskyldsstreckets begränsning till en samhällets ordentlighetsspärr mot försumlighet och ond vilja, kan även av oss diskuteras. Redan nu kunna vi medgiva den jämknings, att rösträtten må förverkas endast genom underlåtenhet att betala de kommunalutskylder, som förfallit till betalning under de tre sist förflutna kalenderåren.

Den rösträtt, som föreslås skola tillkomma skattskyldig mans hustru, även om hon ej personligen är skattskyldig, finna vi äga skäl.

Med avseende på äkta makar hava vi ock ansett en utvidgning av rätten att på grund av fullmakt utöva rösträtt böra äga rum.

En så djupt ingripande förändring i den kommunala rösträtten, som den nu föreslagna, borde oeftergivligen hava förbundits med utredning och förslag angående de flerfaldiga önskemål inom skilda områden av den kommunala förvaltningen, som redan under den nuvarande ordningen med eftertryck framtråda, och som vid nygestaltningen skola än mera tränga i förgrunden. Och särskilt borde ett mera ingående beaktande ha ägnats åt de säkerhetsanordningar, som för visso skola finnas erforderliga mot den ökade skattebelastning, som kommunernas inledande

på nya områden av ekonomisk företagareverksamhet kan väntas medföra. Därest, såsom regeringens avsikt tidigare varit, propositionen fått anstå till nästa lagtima riksdag, hade tillbörlig omsorg kunnat ägnas dessa så utomordentligt maktpåliggande spörsmål. Nu hava de av regeringen framburna »garantierna» — som väsentligen återgiva förslaget vid sistlidne riksdag — inskränkts till det allra nödortftigaste, och tidens knapphet medger oss ej att verkställa den utredning, som kräves för ett nöjaktigt fullständigande. Vi nödgas därför inskränka oss till vissa jämkningsyrkanden, som blott ofullständigt tillgodose ovan antydda önskemål.

För landskommunerna föreslås en utvidgad tillämpning av kommunalfullmäktige-institutet sålunda, att detsamma i kommuner med över 3,000 invånare bleve obligatoriskt och i andra kommuner valfritt efter beslut med enkel majoritet i stället för nu föreskrivna majoritet av två tredjedelar.

Utan tvivel är ett representativt system ägnat att främja ett mera insiktsfullt och ansvarsmedvetet handhavande av de kommunala ärendena och måste dessutom vara eftersträvansvärt för att undgå de möjligheter till överrumpling och de praktiska olägenheter, som ärendenas avgörande å primärstämma medför. Vi hålla före, att steget bör tagas ut längre än som föreslagits och hava stannat vid den meningen, att ett invånareantal av 1,500 skäligen kunde utgöra gränsen för obligatoriskt införande av kommunalfullmäktige. Godkännes detta förslag synes motsvarande bestämmelse böra gälla för stad.

Emellertid inskränkes kommunalfullmäktiges betydelse i avsevärd mån genom de undantag från deras befogenhet, som nu stadgas, och varigenom viktiga ärenden av ekonomisk natur fortfarande förbehållas stämmans avgörande.

I motsats till de för den kommunala rösträttsreformens beredning tillkallade sakkunnige och departementschefen anse vi berörda begränsning böra upphävas. Vi påyrka alltså viss ändring i § 35 i förordningen om kommunalstyrelse på landet i syfte att helt lägga det verkliga avgörandet i kommunalförvaltningen under fullmäktige.

Förutnämnda sakkunnige hava erinrat, att den förväntade kommunalskattereformen skulle medföra lättnad i skattetrycket för de mindre bärkraftiga, och att i följd därav förstärkta garantier mot oförsiktigt höjande av kommunalskatt vore önskvärda. Med betonande av angelägenheten därav, att den kommunala självstyrelsens princip ej väsentligt försvagas, avvisa de sakkunnige tanken på en utsträckning av Kungl. Maj:ts eller Konungens befallningshavandes befogenhet beträffande kommunala

beslut. I stället anvisas vissa andra åtgärder, som förmenas skola öva en tillbakahållande verkan, bland annat en utsträckning av tillämpningsområdet för kvalificerad majoritet. I anslutning till denna uppfattning har dylik utsträckning nu föreslagits. Ehuru enligt vår mening överskattad torde betingelsen av kvalificerad majoritet, utvidgad på sätt som föreslagits, äga ett visst värde, och synes därför böra godtagas. Men denna anordning skänker ingalunda det skydd mot kommunalt slöseri, vartill böjelser i samband med beskattningens omläggning och den lika rösträttens införande kunna befaras. Det erfordras enligt vår mening en förstärkning av den statliga uppsikten. Denna bör taga sikte ej endast på skydd för minoriteten mot oskäligen belastning utan jämväl på det allmänna intresset av de samhällliga behovens tillgodoseende. Det lär ej saknas exempel därpå, att kommuner av tredska underlåtit att upptaga medel för fyllande av vissa nödvändiga kommunala behov. Särskilt där privaträttsliga tvångsmedel ej kunna vinna användning, bör möjlighet till statligt ingripande förefinnas. Vi ifrågasätta alltså till övervägande ett stadgande av innebörd, att, då viss minoritet — förslagsvis $\frac{1}{5}$ — av de i beslutet deltagande så påfordrade, underställning till Konungens befallningshavande av utgifts- och inkomststaten skulle äga rum. Därest staten föranledde uttaxering, som med mera än viss procent överstege uttaxeringen för det löpande året, skulle Konungens befallningshavande äga befogenhet att företaga uteslutning av eller nedsättning i anslag, liksom Konungens befallningshavande skulle äga att tillse, att de kommunen på offentlig eller privaträttslig grund uppenbarligen åliggande utgifterna bleve till täckning upptagna samt vidtaga den jämkning i staten, som därav kunde föranledas. Nu angivna syftemål skulle möjligen även kunna vinnas genom en utsträckning av besvärsrätten.

Till äventyrs borde underställning ifrågasättas även beträffande andra beslut av mera betydande ekonomisk eller organisatorisk innebörd.

Vi förbise ej de erinringar, som äro att förvänta mot en så beskaffad förstärkning av den statliga uppsiktsbefogenheten och motsvarande försvagande av den kommunala självstyrelsen. Men vi finna en dylik utveckling vara en given konsekvens av den till grunden gripande omgestaltning av kommunens förvaltning och beskattning som nu tillämnas. Den nuvarande vidsträckta kommunala självmyndigheten har ägt hemul i sammanfallandet av kommunal makt och ekonomiskt ansvar. Upplösningen av detta samband medför behov av förstärkt statlig kontroll till skydd mot missbruk.

Ävenledes torde invändningar grundas på de praktiska svårigheter, som möta vid den ifrågasatta anordningen. Den korta tidsfristen emellan

framläggandet i landskommunerna av utgifts- och inkomststaten samt uppgörandet av uppbörds- och debiteringslängder skulle begränsa tiden för prövningsarbetet på sätt, som torde göra detta mycket betungande. Även spørsmålet om återverkan av eventuellt efter besvär vunnen ändring i Konungens befallningshavandes beslut innefattar vanskligheter. Och slutligen skulle utövningen av Konungens befallningshavandes prövning antagligen kräva förstärkning av länsstyrelsens arbetskrafter.

Dessa praktiska synpunkter kräva uppenbarligen en utredning och ett övervägande, vartill tid och medel ej nu stå till förfogande. Vi nödgas alltså för närvarande inskränka oss till uttalandet av den förväntningen, att det av oss framställda kravet måtte varda föremål för ofördröjlig prövning.

Det i det kungliga förslaget slutbestämmelser föreskrivna avklippandet av mandaten för de kommunala representativa och förvaltande organen finna vi synnerligen betänkligt. Att i en tid, då de mest vidsträckta och krävande arbetsuppgifter pålagts den kommunala förvaltningen, stadga en ordning, som åtminstone inom vissa samhällen kan befaras resultera i en samhällsvådlig oreda i förvaltningen, synes oss ej kunna försvaras. Vad landstingen beträffar måste det förefalla anmärkningsvärt att, med åsidosättande av gällande ordning för landstingsmandaten, de tillärnade nyvalen skulle för en tid av tre och ett halvt år bestämma sammansättningen av landstingen i deras helhet.

Vi anse därför, att den förändrade rösträtten bör vinna tillämpning i anslutning till gällande ordning för de kommunala representationernas och organens förnyande.

I fråga om den kommunala rösträttsreformens återverkan på första kammarens sammansättning anmärker statsministern, att vid frågans behandling under sistlidna riksdag »likasom i den offentliga diskussionen rörande detta ämne har från dem, som motsatt sig reformen, gjorts gällande, att den genom sina verkningar på grunderna för första kammarens bildande skulle upphäva denna kammares karaktärsskillnad i förhållande till andra kammaren och därmed undergräva det svenska tvåkammerssystemet».

Uttalandet borde för att vara fullständigt hava inneburit, att samma påstående i vidaste omfattning under den offentliga diskussionen framstälts även av dem, som eljest pläga dela regeringens åskådning.

Vi skola ej här återupptaga till bemötande det av statsministern åberopade, i motiveringen till propositionen vid sistlidne riksdag upptagna och på ofullständig urkundsforskning grundade försvaret för det påståendet, att den graderade skalans avskaffande »långt ifrån att stå i strid med grunderna för svenskt tvåkammersystem måste anses innebära ett återvändande till de principer, som ursprungligen lågo till grund för dess tillkomst». Vi inskränka oss till återgivandet av följande brottstycke ur motiveringen till 1865 års representationsreform. Efter det att såsom moment i en »nödig karaktärsskillnad» framhållits första kammarens längre funktionstid, särskilda valbarhetsvillkor och succesiva förnyelse, fortsättes: »*Den väsentligaste skillnaden består dock däruti, att den första kammaren utses, med valfrihet inom hela riket, förmedelst dels landsting och dels de största städernas stadsfullmäktige, vilka åter tillsätts av kommunernas medlemmar genom omröstning efter skattegrund, under det att den andra kammaren väljes mera omedelbart av inskränkta valkretsar, med valfrihet bunden inom kretsen och med tillerkännande av lika röst åt varje väljande*».

Jämte medelbarheten av valen har alltså med skärpa betonats åtskillnaden i rösträttens grunder.

Även om det är riktigt, att en av grundtankarna för 1865 års reform var första kammarens uppbyggande på den kommunala representationen, är det alltså uppenbart felaktigt att påstå, att denna grundtanke skulle förhålla sig likgiltig till frågan »om rösträtt till dessa representationer förändras efter olika tiders förhållande och krav». Valet genom landsting och stadsfullmäktige i deras dåvarande sammansättning förmenades bidraga till att göra valet »till uttryck för ett upplyst tänkesätt» och »en mera vidgad synkrets». Härav förväntades förverkligandet av tvåkammersystemets avsikt att »på samma gång förekomma förhastade beslut och betrygga det beståendes rätt».

Vi förutsätta att vidsträckt enighet råder om den sålunda uttryckta tanken — varåt även de modärnaste under normala förhållanden tillkomna författningar giva uttryck — att ett tvåkammersystem är önskvärt, och att första kammaren har till uppgift att förhindra att en mindre väl överlagd ögonblicksstämning ensam avgör de folkrepresentativa besluten, samt betrygga, att endast den opinion, som visar sig hava varaktigt och säkert rotfäste hos folket, blir omsatt i lagbud.

Är detta antagande riktigt, då framstår det som en olöslig motsäggelse att åt en omvälvning i fråga om första kammarens bildande, som tillerkänner lika valrätt åt talrika medborgargrupper med ringare erfarenhet och insikt än som finnas hos dem, som välja till andra kammaren, giva det erkännande, att den bevarar åt första kammaren dess upp-

gift i författningen samt allenast innebär ett »närmande mellan kamrarna» utan att »utplåna första kammarens karaktär».

Då man gör gällande den meningen, att rösträtsbestämmelserna vore för första-kammartillsättningen utan någon avsevärd betydelse, men att det avgörande vore de särskilda anordningarna av medelbara val genom kommunala representationer, längre mandatstid, successiv förnyelse och särskilda valbarhetsvillkor, torde denna ståndpunkt vara ohållbar. De nämnda anordningarna hava av lagstiftning och tidsförhållanden reducerats till ganska ringa värde. Medelbarheten av valet skyddar ej längre mot urväljarnas faktiskt imperativa direktiv; mandatstiden är förkortad med en tredjedel och kommer att ytterligare närma sig andra kammarens, om beslutad ändring i dennas funktionstid slutgiltigt antages; den successiva förnyelsen kan göras illusorisk genom utövning av upplösningsrätten, ytterligare kvalificerad genom ingrepp i de kommunala valkorporationernas lagstadgade funktionstider; och slutligen har valbarhetscensus vid nuvarande penningvärde väsentligen förlorat i betydelse.

Det framstår för oss såsom en obestriddlig sanning, att ett antagande av den lika kommunala rösträtten såsom ofrånkomlig konsekvens medför ett upphävande av första kammarens förmåga att fylla sin författningensliga uppgift inom statslivet. Därest denna uppgift ej helt skall givas till spillo, måste därför den kommunala författningsreformen förbindas med sådan ändring av riksdagsordningen, att även för framtiden ett viss inflytande vid första kammarens tillsättande tillerkännes den större insikten och erfarenheten.

Även vid ett bifall till vårt yrkande om höjning av den kommunala valrättsåldern, förutsätter den kommunala rösträtten ej annan kvalifikation utöver den nuvarande politiska än kommunal skatteplikt. Denna olikhet kan ej åstadkomma tillräcklig representativ karaktärsskillnad mellan kamrarna.

Hur välgrundat första kammarens uppbyggande på kommunalt representativ grund hittills än varit, synes det oss därför efter införande av lika kommunal rösträtt nödvändigt att söka en förändrad valordning.

Då medelbarheten givetvis ej bör övergivas, torde ej annan ordning stå till buds än särskilda valkollegier, för vilkas utseende, i ändamål att bevara något samband med den kommunala beslutanderätten, den kommunala rösträtten dock ytterst skulle vara grandläggande.

Vad i övrigt beträffar valrätten till dessa valkollegier har det framstått för oss såsom ett önskemål att förstärka rösträtten för de medborgare, vilkas ålder, erfarenhet och insikt böra betinga ökat inflytande. Men då vi kommit till visshet därom, att ingen förståelse för dylika än

så välgrundade anspråk är att förvänta från riksdagens vänsterpartier, inskränka vi oss till det kravet, att valrätt till ifrågavarande valkollegier erhålles först året efter det, då den kommunalt röstberättigade fyllt trettiofyra år.

En dylik bestämmelse kan ej sägas gynna någon samhällsklass på en annans bekostnad och har för övrigt blivit antagen i synnerligt demokratiska författningar.

Slutligen hava vi föreställt oss, att mandattidens utsträckning till åtta år skulle innefatta ett önskemål, därom enighet borde kunna vinnas.

Då vi, efter samråd med meningsvänner inom riksdagen och i förlitande på anslutning från de medborgare, vilkas förtroende givit oss vårt uppdrag, tillbjuda beredvillighet att medverka till förändringar i statslivet, vilka i uppgivandet av värden, som varit för riket gagneliga, gå vida utöver vad vi tidigare trott vara tillrädligt, hava vi letts av syftet att möta med oss eljest olika tänkande i ett samförstånd, som vore ägnat att dämpa en för fosterlandet och alla dess medborgare ödesdiger splittring. Men vi måste därvid framställa den fordran, att denna nyskapning skall bliva till sin fulla omfattning i ett sammanhang lagfästad, och att således icke det ena önskemålet varder slutgiltigt tillgodosett, men ett annat därav betingat hänvisat till ett framtida ovisst avgörande. Vi hava desto större fog för detta anspråk, som vårt yrkande i avseende å första kammarens sammansättning, om det framsköttes till ett senare avgörande, kunde komma att prövas av en första kammare, vald på den grundval, vars jämkning vi ansett nödvändig. Av en regering, som vill stå på författningens grund, lär en dylik ordning för författningens ändring ej kunna vidhållas.

Vi yrka alltså, att kommunalförfattningarna i sin nya lydelse träda i kraft å dag, som Konungen bestämmer, efter det att i riksdagsordningen införts bestämmelser angående nya grunder för val till första kammaren.

Med stöd av vad vi sålunda anfört, hemställa vi, att nedan intagna §§ i de särskilda lagförslagen ävensom slutbestämmelserna måtte antagas med följande förändrade lydelse.

Då tidens knapphet ej medgivit en granskning, som kunde trygga mot förbiseende av möjligen erforderliga följdändringar, anhålles att vederbörande utskott, i fall av tillstyrkande av våra ändringsyrkanden, måtte härutinnan vidtaga nödiga åtgärder.

Förslag till Lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

§ 8.

Rättighet att etc. — — — — —

- a) är svensk undersåte,
- b) är medlem av kommunen samt enligt § 57 förbunden att till densamma erlægga skatt,
- c) senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugufyra års ålder,
- d) icke häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,
- e) icke är omyndig förklarad,
- f) icke är i konkurstillstånd,
- g) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av ådömd straffpåföljd.

Enahanda rättighet tillkommer oskiftat dödsbo, däri myndig delägare finnes.

Rättighet, som förut sagts, tillkommer ock gift kvinna, som icke vunnit boskillnad eller hemskillnad, ändå att hon icke är skatteskyldig till kommunen, såframt dylik skattskyldighet åligger mannen och hon uppfyller övriga här ovan stadgade villkor.

§ 9.

För oskiftat dödsbo, vari allenast en myndig delägare finnes, utövas rösträtten av denne. Äro i boet flera myndiga delägare, må de utse ett ombud att å kommunalstämma föra talan för boet.

§ 12.

Röstägande — — — — — röstberättigad.

Vad nu är stadgat utgör ej hinder för gift man eller kvinna att på grund av fullmakt föra talan och utöva rösträtt för andra maken.

Fullmakten — — — — — bestyrkt.

§ 14.

Sedan — — — — — uppnå tjugufyra års ålder — — —
— — — förvaras.

Huru — — — — — prövning.
 Missnöje — — — — — företedda.

§ 27.

Mom. 1. I kommun med över 1,500 invånare skall — — — —
 kommunalfullmäktige.

Mom. 2. Vill kommun med 1,500 invånare eller därunder — —
 — — — — tillåtit.

Förslag — — — — — fattande.

Beslut — — — — — anmälas.

§ 35.

Följande ärenden må ej av kommunalfullmäktige upptagas, utan
 skola alltid å kommunalstämma eller i det fall som i § 29 omförmäles å
 distriktsstämma handläggas:

A) justering av de i §§ 14 och 65 omförmälda längder;

B) val till ordförande och vice ordförande i kommunalstämma så
 ock till kommunalfullmäktige;

C) beslut varom i § 16 sägs så ock beslut enligt § 17 angående
 val för kommunalstämma.

§ 36.

Mom. 1. Kungörelse — — — — — översändas.

Mom. 2. Kommunalfullmäktige — — — — — upplösas.

Mom. 3. Vid kommunalfullmäktiges — — — — — deltaga.

Mom. 4. Kommunalfullmäktiges — — — — — öppet.

Till beslut i frågor som angivas i § 21 mom. 2 erfordras — —
 — — — — stadgat är.

Denna lag träder i kraft å dag och i ordning som Konungen be-
 stämmer efter det att ändrade bestämmelser i riksdagsordningen i avse-
 ende å grunderna för val till första kammaren blivit av riksdagen antagna
 och av Konungen gillade.

Förslag till Lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

§ 7.

Mom. 1. Uti stad med över 1,500 — — — — stadsfullmäktige.

Mom. 2. I stad med 1,500 invånare eller därunder — — — —
överlåta.

Förslag — — — — anmälas.

§ 9.

Rättighet — — — — man eller kvinna, som

a) är svensk undersåte,

b) är medlem av kommun samt enligt § 57 förbunden att till den-
samma erlägga skatt,

c) senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugufyra års
ålder,

d) icke häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till
betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,

e) icke är omyndig förklarad,

f) icke är i konkurstillstånd,

g) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av ådömd
straffpåföljd.

Enahanda rättighet tillkommer oskiftat dödsbo, däri myndig del-
ägare finnes.

Rättighet, som förut sagts, tillkommer ock gift kvinna som icke
vunnit boskillnad eller hemskillnad, ändå att hon icke är skattskyldig
till kommunen, såframt dylik skattskyldighet åligger mannen och hon
uppfyller övriga här ovan stadgade villkor;

§ 10.]

För oskiftat dödsbo, däri allenast en myndig delägare finnes, utövas
rösträtten av denne. Äro i boet flera myndiga delägare, må de utse ett
ombud att vid allmän rådstuga föra talan för boet.

§ 12.

Röstägande — — — — röstberättigad.

Vad nu är stadgat utgör ej hinder för man eller kvinna att på grund av fullmakt föra talan och utöva rösträtt för andra maken.

Fullmakten — — — — bestyrkt.

§ 13.

Sedan — — — — — uppnå tjugufyra års ålder — — — — — företedda.

Denna lag träder i kraft å dag och i ordning som Konungen bestämmer efter det att ändrade bestämmelser i riksdagsordningen i avseende å grunderna för val till första kammaren blivit av riksdagen antagna och av Konungen gillade.

Förslag till Lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

§ 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer man eller kvinna som

- a) är svensk undersåte,
- b) är medlem av kommunen samt enligt § 40 förbunden att till kommunen erlägga skatt,
- c) senast under föregående kalenderår uppnått tjugufyra års ålder,
- d) icke häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,
- e) icke är omyndig förklarad,
- f) icke är i konkurstillstånd,
- g) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av ådömd straffpåföljd.

Enahanda rättighet tillkommer oskiftat dödsbo, däri myndig delägare finnes.

Rättighet som förut sagts tillkommer ock gift kvinna som icke vunnit boskillnad eller hemskillnad, ändå att hon icke är skattskyldig till

kommunen, såframt dylik skattskyldighet åligger mannen och hon uppfyller övriga här ovan stadgade villkor.

§ 8.

Mom. 1. För oskiftat dödsbo, däri allenast en myndig delägare finnes, utövas rösträtten av denne. Äro i boet flera myndiga delägare, må de utse ett ombud att vid stadsfullmäktigeval utöva rösträtt för dem.

Mom. 2. Röstägande — — — — röstberättigad.

Vad nu är stadgat utgör ej hinder för gift man eller kvinna att på grund av fullmakt föra talan och utöva rösträtt för den andra maken.

Fullmakten — — — — bestyrkt.

Denna lag träder i kraft å dag som Konungen bestämmer efter det att ändrade bestämmelser i riksdagsordningen i avseende å grunderna för val till första kammaren blivit av riksdagen antagna och av Konungen gillade.

Förslag till Lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Denna lag träder i kraft å dag och i ordning som Konungen bestämmer efter det att ändrade bestämmelser i riksdagsordningen i avseende å grunderna för val till första kammaren blivit av riksdagen antagna och av Konungen gillade.

Förslag till Lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

§ 6.

Mom. 1. Frånvarande — — — — röstberättigad.

Vad nu är stadgat, utgör ej hinder för gift man eller kvinna att på grund av fullmakt föra talan och utöva rösträtt för andra maken.

Mom. 2. Fullmakten — — — — bestyrkt.

Mom. 3. Ej må — — — — anföra.

Denna lag träder i kraft å dag och i ordning som Konungen bestämmer efter det att ändrade bestämmelser i riksdagsordningen i avseende å grunderna för val till första kammaren blivit av riksdagen antagna och av Konungen gillade.

Förslag till Lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Denna lag träder i kraft å tid och i ordning som Konungen bestämmer efter det att ändrade bestämmelser i riksdagsordningen i avseende å grunderna för val till första kammaren blivit av riksdagen antagna och av Konungen gillade.

Stockholm den 30 november 1918.

<i>Ernst Trygger.</i>	<i>Carl Swartz.</i>	<i>P. Paulson.</i>
<i>L. A. Hedenlund.</i>	<i>Hans Ericson.</i>	<i>O. M. Strömberg.</i>
<i>Johan Nilsson.</i>	<i>Adolf Dahl.</i>	<i>K. Langenskiöld.</i>
	<i>Hj. von Sydow.</i>	
